

**Методичні рекомендації
щодо навчання змісту мовно-літературної освітньої галузі
«Зарубіжна література»
в 5-6 класах у 2023-2024 н.р.**

Зарубіжна література

Освітня галузь України, як і всі сфери життя суспільства, зазнала серйозних змін в умовах війни. Питання безпеки закладів освіти та забезпечення рівних і безпечних умов здобуття освіти є особливо актуальним у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. Згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» у країні введено правовий режим воєнного стану [13]. В умовах воєнного стану освіта потребує нових підходів до навчання, швидких та ефективних рішень, інноваційних форм організації освітнього процесу, адаптованих до умов сьогодення. З огляду на існуючу загрозу життю і здоров'ю учасників освітнього процесу, навчання в закладах освіти має бути орієнтованим на гнучкість, індивідуалізацію, персоналізацію та диференціацію в психологічному й педагогічному контекстах.

У 2023-2024 навчальному році освітній процес організовується відповідно до законів України «Про освіту» [3], «Про повну загальну середню освіту» [4], Постанови Кабінету України від 28.07.2023 № 782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні» [12], наказу Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2023 № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні» [11].

Організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації в кожному населеному пункті. Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України, структура та тривалість навчального тижня, дня, занять і відпочинку, а також форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти в межах часу, визначеного освітньою програмою (відповідно до обсягу навчального навантаження та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного й інтелектуального розвитку здобувачів освіти, особливостей регіону тощо). Освітній процес може відбуватися в очному, дистанційному або змішаному форматі.

Важливо, під час організації освітнього процесу в очному або змішаному режимі, забезпечити безумовне переривання освітнього процесу в разі включення сигналу «Повітряна тривога», «Загроза артобстрілів» або інших сигналів оповіщення та прослідкувати до споруд цивільного захисту, перебуваючи в них до скасування сигналу «Тривога». Рекомендуємо ознайомити здобувачів освіти з алгоритмом дій під час сигналів оповіщення завчасно (<http://surl.li/jxrwe>).

Психологічний стан та психічне здоров'я дітей під час військових дій є вкрай важливим. Багато учнів переживають виснаження, спустошення, утому, відчують тривогу й паніку. Психологи сформулювали корисні поради, як опанувати себе в критичних умовах, як допомогти підтримувати здоровий психічний стан у критичних умовах, а саме:

- як говорити з дітьми про військову агресію (<http://surl.li/hnwzz>);

- як зберегти ресурс та акумулювати свої сили для підтримки родини (<http://surl.li/bnawt>);
- підтримай дитину: психологічні хвилинки (<http://surl.li/hnwwq>);
- матеріали для використання в роботі під час воєнних дій (<https://cutt.ly/zZYe2BB>);
- освітній серіал «Бути поруч» МОН, ЮНІСЕФ і порталу «Дія. Цифрова освіта» про підтримку психічного здоров'я (<http://surl.li/euiek>);
- інформаційні майданчики, підготовлені психологічною службою Сумського ОІППО (<https://cutt.ly/JZYrlgt>).

У межах ініціативи першої леді України Олени Зеленської зі створення Всеукраїнської програми ментального здоров'я, Міністерство освіти і науки України впроваджує пріоритетний проєкт – «Психосоціальна підтримка та психологічна допомога на всіх рівнях освіти» з упровадження навиків психологічної стійкості на всіх рівнях освіти; вправи для заспокоєння та поради для стійкості (<https://www.howareu.com/>).

В умовах воєнного стану важливо забезпечити права дітей, які внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації вимушено опинилися за межами України, дітей з неконтрольованих та деокупованих територій, населених пунктів на лінії зіткнення на безперервне здобуття освіти; надати можливість українським дітям, які наразі перебувають в інших країнах, продовжити навчатись за українською програмою; сприяти тому, щоби українські діти не втрачали зв'язок з Україною й могли продовжити здобуття освіти в Україні [11].

Міністерство освіти і науки України рекомендує забезпечити право на безперервне здобуття освіти різних груп дітей: за кордоном, на тимчасово окупованих територіях, у зоні бойових дій, що перебувають на очному й дистанційному навчанні на підконтрольних Україні територіях (<http://surl.li/hnybv>), зокрема:

- задля забезпечення реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів, заклад освіти складає графік консультацій, визначає форми, засоби, періодичність оцінювання результатів навчання; у разі потреби – для учня (учениці) розробляється індивідуальний навчальний план;
- оцінювання результатів навчання;
- зарахування до закладу освіти; переведення на наступний рік навчання зарахування результатів навчання.

Освітній процес здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб. У межах академічної свободи, форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти та відображаються в освітній програмі закладу освіти. Відповідно до Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого Міністерством освіти і науки України від 10.02.2021 № 160 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства освіти і науки України», за потреби заклад освіти може організувати індивідуальні форми здобуття освіти (зокрема екстернату, сімейну (домашню), педагогічний патронаж), реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію учня (<http://surl.li/hsffg>).

З метою вшанування пам'яті, громадянської відваги та самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових

завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули унаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, Президент Володимир Зеленський підписав Указ від 16.03.2022 № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України». Згідно з Указом Президента, загальнонаціональна хвилина мовчання проводиться о 09 годині 00 хвилин у закладах освіти. Рекомендуємо враховувати інформацію цього нормативного документа під час планування уроку (<http://surl.li/hhixb>) [14].

Створення безпечного освітнього середовища – одне з пріоритетних завдань для здобуття загальної середньої освіти. Рекомендуємо концентрувати увагу в роботі з учнями щодо запобігання усім видам онлайн-ризиків безпосередньо в навчальній діяльності (<http://surl.li/hsdtu>).

Війна принесла із собою відтерміновані освітні втрати, що можуть мати серйозний вплив як на майбутню долю самих дітей, так і на подальший розвиток країни в цілому. Їх подолання має стати одним із пріоритетів української системи освіти. Рекомендуємо взяти до уваги рекомендації освітнього омбудсмена України з вимірювання і компенсації освітніх втрат дітей на рівні громади й закладу освіти (<http://surl.li/gdsht>) та документ, створений за результатами обговорення (яке було організоване 7 червня 2023 року за ініціативи Міністерства освіти і науки України), з рекомендаціями, призначеними для громадських організацій та інших стейкхолдерів, що вже впроваджують або планують впроваджувати програми з надолуження освітніх втрат (<http://surl.li/jtmdv>).

Із метою впровадження в освітній процес Державного стандарту базової середньої освіти [1], під час вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі необхідно звернути особливу увагу на формування ключових компетентностей в учнів і реалізацію компетентнісного підходу, що має органічно поєднуватися з діяльнісним та інтегрованим підходами. Замість запам'ятовування фактів та понять, учні набуватимуть ключових компетентностей.

Рекомендуємо вчителям мовно-літературної освітньої галузі, які навчають здобувачів освіти за новим Державним стандартом базової середньої освіти [1], послуговуватися матеріалом методичного посібника «Мовно-літературна освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи», у якому розглянуто науково-методичні аспекти реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в мовно-літературній освітній галузі, охарактеризовано модельні навчальні програми, висвітлено питання особливостей оцінювання здобувачів освіти в 5-6-х класах, надано рекомендації щодо можливостей професійної самоосвіти та організації уроку, зокрема в дистанційному форматі; наведено приклади практичних завдань та розробку сучасного уроку української мови. Матеріали методичного посібника розміщено в інституційному репозитарії Сумського ОІППО (<http://ir.soippo.edu.ua/handle/123456789/387>) [5].

У 2023-2024 навчальному році вивчення зарубіжної літератури в 5-6-х класах здійснюватиметься за модельними навчальними програмами:

- «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О.М. та ін.);
- «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти

(авт. Ніколенко О.М. та ін.);

– «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В.);

– «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Богданець-Білооскаленко Н.І. та ін.), рекомендованими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти».

Модельні навчальні програми «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України (<http://surl.li/abjwi>) [6].

На основі модельної навчальної програми, рекомендованої Міністерством освіти і науки України, заклад загальної середньої освіти розробляє власну навчальну програму та затверджує її рішенням педагогічної ради.

Відповідно до кожної з модельних навчальних програм, авторськими колективами створено підручники. У 5-6-х класах закладів загальної середньої освіти здобувачі освіти працюють за підручниками, що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» [10]. Електронні версії підручників для вивчення предмету «Зарубіжна література» розміщено в електронній бібліотеці ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (<http://surl.li/jgdy>).

У Державному стандарті базової середньої освіти [1] значно розширено зміст поняття «текст», у процесі вивчення зарубіжної літератури необхідно навчати учнів умінням і навикам роботи з різними видами текстів – художніми, навчальними, науковими, науково-популярними, медіатекстами, графічними, гіпертекстами тощо.

Робота з різними видами текстів (зокрема художніми текстами та/або медіатекстами) у процесі вивчення зарубіжної літератури має бути спрямована на досягнення результатів навчальної діяльності учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти.

Особливу роль у реалізації Концепції «Нової української школи» відіграє запровадження інтегрованого підходу в навчанні зарубіжної літератури. Оскільки художній текст є сам по собі інтегральною цілістю, він дозволяє використовувати, для його кращого розуміння учнями, знання з інших освітніх галузей/предметів/інтегрованих курсів.

Оцінювання здобувачів освіти 5-6-х класів здійснюється відповідно до «Рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти», затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти».

Використані та основоположні джерела

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <http://surl.li/szlx>.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. . URL: <http://surl.li/eakvy>.
3. Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>.
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. Методичний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь : 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи : уклад. О.В. Кононенко; за ред. І.В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2022. 105 с.
URL: <http://ir.soippo.edu.ua/handle/123456789/387>.
6. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи. URL: <http://surl.li/huche>.
7. Навчально-методична скарбниця. НУШ 5-6 клас. URL: <http://surl.li/bydta>.
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти».
10. Наказ Міністерства освіти і науки України 08.03.2023 № 254 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» підручникам для 5 та 6 класів закладів загальної середньої освіти».
11. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти і зах воєнного стану України».
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні».
13. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».
14. Указ Президента України від 16.03.2022 № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України».

Методист мовно-літературної освітньої
галузі навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності та
професійного розвитку Сумського ОІППО

Н.В. Левенець

(Підпис наявний в оригіналі)

